

זיקוקים ליום העצמאות

לקט מקורות בענייני דיומא

'אז ימלא שחוק פינו ולשונו רינה', בפרוס יום עצמאותנו ה-68, זמן ועת הוא לשאול ולדרוש בענייני של יום – ולעסוק ביסודות הציונות בכלל ובתפקידם של 'הרוצים לפעול עם א-ל' בפרט, מתוך דברי רבותינו מורי הדרך בתוך נפתולי גאולתינו – מרן הראי"ה קוק זצ"ל ובנו הרצי"ה זצ"ל.

1 ולשמחה מה זו עושה?

יש השואלים על מה השמחה הגדולה ביום זה, וכי על הקמת גוף לאומי יש לשמוח כל כך? העל הישג לאומי ככל העמים גומרים את ההלל בברכה?

מבאר הרב קוק זצ"ל (אורות, עמ' קל"ג) –

"נאה עד אין חקר הוא האידיאל של הקמת עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש... הוא צריך להתגלם... בקבוצים נצרכים למחיה וכלכלה, לאחיזה בקרקע ולמשטרי ממשלה, והחיים הקבוציים צריכים להכליל את הכל..."

האידיאל הרוחני העליון של ממלכת כהנים מופיע במציאות בגוף לאומי חזק ומשמעותי, וממילא גם הופעת הגוף הזה היא קודש. וכפי שמבהיר זאת הרצי"ה קוק בשיחותיו (שיחות הרצי"ה ליוה"ע, עמ' 154) –

"יש לזכור פעם אחת ולתמיד... מה שהוא קודש הוא קודש! עם קודש הוא קודש, וגוף קודש הוא קודש... ארץ קודש היא קודש, וכל העבודה שבארץ הקודש... היא קודש. להמליך מלך ולהקים מלכות ישראל, מדינת ישראל וסידור שלטון בישראל – הוא קודש. וכן כל מה ששייך לקיום מצווה זו, כל הטנגקים ושאר כלי הנשק... כולם שייכים לקדושה הזאת... קדושת היום הזה קדושה קיימת, קדושה בכל תוקף."

וממילא ברור שעל הופעת קדושה כזו יש לשמוח –

"אנו צריכים להרבות שמחה ביום העצמאות על החזרת השכינה לציון אשר בהתחדשות הממלכתיות הישראלית, יסוד הכל צריך להיות ריבוי שמחה."
[שם, עמ' 139]

2 יהדות בלי יהודים

אמנם יש המעוותים אמת זו, ומנתקים בין היהדות לבין הלאומיות. בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה הגיע הרב קוק זצ"ל ללונדון ושימש כרב הקהילה. בשלהי המלחמה החלו להשפיע על הנהגת אנגליה להוביל להקמת בית לאומי לעם היהודי. אך "מתבוללים מראשי מנהיגות יהדות אנגליה, שראו עצמם כ'אנגלים בני דת משה' – יצאו נגד התעמולה הציונית, והודיעו באופן רשמי לממשלה הבריטית, כי דת ישראל אין לה שום קשר עם לאומיות ישראלית, והם שוללים כל פעולה למען הכרת א"י כבית לאומי לעם היהודי." [מועדי הראי"ה, עמ' 366].

לפי תפיסה מנתקת זו אין ערך לבניין הלאומי, כיוון שהוא איננו מחובר עם הצד היהודי. וממילא אפשר להיות 'אנגלי בן דת משה' ואין שום מקום ל'בית לאומי' לאומה. בעקבות כך, פרסם הרב זצ"ל "גילוי דעת על דבר הבגידה הלאומית" (מאמרי הראיה, עמ' 331) ובו כתב:

"מוחים אנחנו גלוי נגד כל קורעי הנשמה היהודית, נגד כל הרוצים לפורר את השלמות הנפלאה של היהודים והיהדות. רק יהדות שלמה אנחנו יודעים!"

וממשיך הרב –

"לעג מר הוא כל הויכוח הזה אם קנייננו הלאומי או הדתי הוא המקיים את תוכן חיינו. השלמות של 'אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' לא תיפרד ולא תיחלק לעולם... ומה תמוה הוא שבעת הנפלאה הזאת, שיד ה' מתראית בה באופן כל כך נפלא... ימצאו אנשים בעלי מוחות מטומטמים ולבבות ערלים כאלה, שתהיה להם החוצפה להביע דברים בכדי להקטין ולפרר את השלמות היהודית הגדולה המקורית... מצדנו הננו יכולים לקבל את האושר העתידי רק בשלמותינו... שאינה ניתנת בשום אופן להחלק לנתחים כמו "לאומיות" ו"דתיות"... צרות הלב של אלה הרוצים לפורר לחלקים את שלמותו של כח חיינו... בגידה היא לא רק ליהודים כי אם לכל האנושיות."

3 יהודים בלי יהדות

הניתוק בין היהדות ללאומיות מופיע גם באופן ההפוך – לאומיות בלי יהדות. הרב מתאר את היסודות שעליהם נבנתה הציונות, ומתייחס לקביעת הרצל על הניתוק בין הציונות לדת (קביעה שמאוחר יותר חזר ממנה) [אגרות הראי"ה ג', תתפב] –

"... באמת אש הקודש חסר הוא מן הציוניות במצבה הנוכחי... דרכה הסלולה לה מאז, 'שהציונות דבר אין לה עם הדת', שנשתרש בציונות הרבה מאוד, ונשארה הדת בהתוכן הלאומי בתור דבר פרטי, וזאת היא באמת התבוללות מסוכנת לישראל... לא יכלו 'המודרניים' שלנו להבין אחרת כי אם שהציונות היא הכנסת זרם לאומי אירופי בכנסת ישראל, והמודרניות האירופית הלא היא רואה בכל עוז לקרוע את הציבוריות החברתית מן הדת, ע"כ גם בציוניות צריך להיות כך לפי דעתם."

באירופה נתחדשה הדרך של 'הפרדת הדת מהמדינה', והציונות העתיקה רעיון זה גם אל כנסת ישראל. אבל לאומיות כזו – על אף שיש בה דברים חיוביים – היא קטנה ומצומצמת לעומת הופעת הקודש שבלאומיות ישראל, וכפי שמבטא הרב באגרת אל תנועת 'המזרחי' [אגרות הראי"ה ב', תקעא] –

"האומה בכללה, עם כל גודלה וחוסנה הרוחני, עם כל גאון נשמתה, לא תוכל בשום אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל ז"ל, עם כל יופיו ועוזו... לא הד קול שעם שנוא בעולם הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת עולמים זו את חייה – אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור אריה יהודה, געור מתרדמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, "אל גאון יעקב אשר אהב סלה". ונשמה זו אי אפשר שתהיה נזרקת בתנועה, כל זמן שעל מצחה חקוק את קין זה ש"הציונות דבר אין לה עם הדת."

ובאגרת נוספת למזרחי מתבטא בחריפות [שם, תצ"ז] –

"שהחוק האילי הזה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת', תועבה היא לישראל... ולא ישקוט ולא ינוח עד אשר יורידוהו מעל במת הציונות, ותחתיו יוחק חוק לישראל כמו שהוא באמת, "זכרו לעולם בריתו... אשר כרת את אברהם... לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם."

4 'יתפרדו כל פועלי אוון'

לשתי התפיסות הנ"ל שורש אחד – ניתוק מושגי הקודש בישראל מן הלאומיות – אלה אומרים יש יהדות בלי לאומיות ואלה אומרים יש לאומיות בלי יהדות. ובאמת, מה שהביא את הרצל בזמנו ליצור את הניתוק הזה הוא הרצון לרצות את אותם מתבוללים שסלדו מן

הרעיון הלאומי, וכפי שהסביר הרב ("לשלושה באלול", מילואים, עמ' קו) –

"כל זמן שלא יוסר הפגם שהתבלט ממאמרו של המייסד הציוני "שהציונות דבר אין לה עם הדת", שאמנם חשב הוא בתומו שבזה יסיר את פחדה של הריפורם מהציונות, אי אפשר שתכה שרשים נאמנים באומה."

אם כן ניתוק מצד אחד הביא לניתוק מצד שני, הרצון להתנתק מן הדת ניתק אותם מהציונות והרצל שרצה לקרבם ניתק בין הדת לציונות.

5 ישראל ואורייתא

כנגד 'הרוצים לפורר' יש לומר –

"ישראל ותורה הם שני צדדים של דבר אחד... הכל ענין אחד... אין נשמה לחוד וגוף לחוד, **ישראל ותורה הם מציאות אחת ואחדות אחת**... באים אנשים אפיקורסים לעסוק בבירורים על "דת ומדינה", ואומרים – אם כן, הלאומיות והמדינה הן מעל התורה!"

אבל באמת –

"כשם שאם אין ישראל אין תורה, כך לא פחות מזה – אם אין תורה אין ישראל."

[שיחות הרצי"ה, שמות עמ' 185]

6 גוי אחד בארץ

התפיסה השלמה והאחדותית הזו טבועה בעצם נשמתנו [מאמרי הראי"ה, עמ' 181] –

"נשמה אחת היא המחיה את המדינה ואת המקדש בישראל, לא בקשרים מלאכותיים הננו מקשרים את חיי עמנו הכלליים לכל צביוניהם רק (=אלא) מפני שככה מורה אותנו מקור חיינו. וכן הוא הצביון השלם של נשמת לאומנו. **אין חצאיות, אין חלקיות ואין תוכנים של פירוד במהותה של אותה הנשמה הגדולה של האומה** אשר קדושת האחדות היא כל חייה כל יסודה וקיומה... האחדות המהותית של המדינה והמקדש, טבוע הוא בעצם נשמתנו..."

המדינה (=הלאומיות) והמקדש (= ערכי הקודש) בישראל הם דבר אחד ומציאות זו היא טבעית ועמוקה בתוכנו. אחדות זו טמונה בנו עוד משחר היותנו לעם [מאמרי הראי"ה, "ממלכת כהנים" עמ' 173] –

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ו')

התורה והממלכה, בישראל קשורים זה עם זה קשר בל ינתק... חובתנו היא לא רק להיות אנשי קודש בתור אנשים פרטיים, כי אם גם וביחוד להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש ולשאוף ליסוד ממלכתי מקודש..."

בניית הלאומיות בישראל מאוחדת עם שאיפת הקודש ואין פה חלוקה של דברים סותרים – הכל נובע ממקור אחד.

7 הניצוץ יהיה ללהבה

דווקא בגלל שאחדות זו טבועה בעומק נשמתנו, הרי שגם הציונות החילונית נדחפת לפעולותיה מתוך שאיפת הקודש הפנימית שבקרבה, גם אם באופן גלוי נדמה לה שהיא מנתקת עצמה מהקודש. וכפי שכותב הרב [אורות עמ' סא] –

"ממעמקי הגניזה של הנשמה נקח את האור אשר יחיה את העם כולו, להעמידו על רגליו. כח החיים הולך הוא ומתגבר, הוא פורץ לו את נתיבותיו... מתאימה עם גבורת החיים המלאים, שממלאים גויות מלאות דם בריא וחיל עצום, מרץ כביר וצהלת

חיים אדירה, היא רק גבורת הרוח באיתן עליונותה, הזורחת ועולה על האנושיות בכח העז של ישראל, ההולך ומתבלט בחיינו בהתפרצם עתה בזרם של הנטיה להתקוממות האומה על אדמתה ההיסטורית.

דבר זה בא לידי ביטוי במקרה שאירע לרב קוק במהלך מסע הרבנים המפורסם למושבות הגליל ("לשלושה באלול", עמ' נ"א) –

"וכלפי צעיר אחד, שבדרך ההתווכחות אז אמר, שכאילו אינו יכול לקבל את התוכחות, כי הוא כבר ריקן מכל רגש דתי, סיפר (הרב קוק) בהמשך השיחה הידידותית על דבר הצעה, כאילו אדיר הון עומד לרכוש לו לקנינו על ידי הממשלה, את סביבת הר הבית, ובאין לו כל רגש מיוחד לקדושת המקום הזה, הנהו מתכוונן לעשות שם שוק גדול. לשמע הדברים קפץ מיד אותו צעיר וקרא ברוב התרגשות: 'את החזיר הזה אדקור בחרב!' ואז הוא (הרב) אמר לו: **הנה אתה רואה שהנך טועה בהבחנת עצמך, ובאמת אינך ריקן מרגש הדת והיהדות, ואת הניצוץ שבלבך הנני מקבל לגדלו ולפתחו ללהבת אש קדש.**"

8 'ונתתי בכם רוח'

תפקידנו – כפי שאמר הרב לאותו צעיר – לפתח את הניצוץ הטמון בלב התהליך ולפתחו ללהבה. וכפי שמגדיר הרב במקום אחר [אגרת תקעא] –

"הציונות המעשית... וכל ענפיה יחד... יש בהם עניינים נשגבים ונעלים, שאנו נקראים ממעמקי הווייתנו הישראלית לתומכם בכל כוחותינו הגשמיים והרוחניים. אבל כל אלה יחד אינם כי אם הגוף הציוני. אבל קרואים אנו מיד לזרוק את הנשמה בגוויה המחוטבת הזאת, כדי שתהיה ראויה באמת לשמה."

יש ערך רב לציונות החילונית הנדחפת באמת ממקור הקודש ולכן איננו מתנתקים ממנה בשום אופן! אלא להיפך, מתוך הוקרת יקרת פעולתה אנו נקראים להוסיף על גבה את קומת הקודש, 'לזרוק את הנשמה' בתוך התהליך הזה, ובכך לגלות את ערכו האמתי.

9 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו'

מתוך תפיסה זו אנו יוצאים לחגוג את יום עצמאותנו בשמחה ובהודאה עצומה ומתוך מחויבות להמשיך ולפעול למען המשך הופעת הנשמה בתהליך המופלא שזכינו לו בדורנו.

"צריך להרבות בשמחה בחג העצמאות, שמחה על גילוי השכינה ושיבת ציון, ושמחה על ישראל הנבנית מחדש... כל בניינה, תקומתה וקיומה של מדינת ישראל ארוגים בנסי ניסים שהקב"ה הראה לנו... כל טרקטור וכל טנק וכל אוירון המבצר את המדינה יש בו קדושה אלוקית, **כל חלק וחלק זהו גילוי של התוכן הלאומי-אלוקי של קדושת ישראל.** גם אם חסירה אצל רבים התודעה הזאת שהשגחה העליונה היא היא שמכוונת ומנהיגה את הדברים, הרי זוהי מציאות... בין שמכירים בכך ובין שאין מכירים בכך. כמוכן, **תפקידנו להשתדל לפקוח עיניים, לידע ולהודיע, לברר ולהסביר, כדי שהכל יכירו וידעו, שהדברים יגיעו גם לתודעה.**"

"עלינו להרבות בשמחה ביום העצמאות, שמחה על שזכינו להיות בארצנו העצמאית, ותקווה שיתקיימו דברי חז"ל הקדושים, והמשיח בוא יבוא, והגאולה תהיה שלימה."

(שיחות הרצי"ה ליוה"ע)